

Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua

MARKKU VANTTAJA

Julkisessa keskustelussa vähäisen koulutuksen ja työuran alkuun sijoittuvan työttömyyden on katsottu olevan keskeisiä riskitekijöitä, jotka vaikeuttavat yksilön sopeutumista yhteiskuntaan. Erityisesti on oltu huolissaan nuorista, jotka jäävät peruskoulun jälkeen ilman koulutus- tai työpaikkaa. Vaikka ammattitutkintoa vailla olevat nuoret on nostettu yhdeksi koulutus- ja työvoimapolitiikan erityiseksi kohderyhmäksi, on toistaiseksi ollut saatavilla varsin vähän tietoa siitä, miten nuoruuteen ajoittunut karsiutuminen opiskelusta ja työnteosta tosiasiallisesti on yhteydessä yksilön myöhemmän elämänsä kulkua. Tässä artikkelissa luodaan aluksi lyhyt katsaus siihen, millaisista kotitaustoista tulevat koulutuksesta ja työelämästä karsiutuvat nuoret ja mitä nuorille tapahtuu myöhemmin koulutus- ja työmarkkinoilla. Sen jälkeen tarkastellaan erityisesti kotitaustan merkitystä yksilön koulutus- ja työuran suuntaajana. Tutkimuksen kohderyhmänä on 50 prosentin otos kaikista vuonna 1985 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleista 16–18-vuotiaista suomalaisnuorista varusmiehiä lukuun ottamatta (n = 6 983). Kohderyhmän elämänsä kulkua seurataan vuoteen 2000 saakka, jolloin he olivat 31–33 vuoden iässä.

Vuoden 1985 koulupudokkaat

Vuonna 1985 vain vajaa kymmenesosa (6,7 %) 16–18-vuotiaista suomalaisista nuorista oli jäännyt koulutus- ja työpaikkojen ulkopuolelle. Poikien osuus ryhmässä oli 55 prosenttia ja tyttöjen 45 prosenttia. Kotitaustan merkitys korostui tässäkin tutkimuksessa. Kohderyhmän nuoret olivat

usein lähtöisin kodeista, joissa vanhemmat olivat pienituloisia, vähän koulutettuja ja joiden työmarkkina-asema oli heikompia kuin väestössä keskimäärin. Korkeasti koulutettujen, ylempien toimihenkilöiden lasten riski jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle on ollut huomattavasti vähäisempi. (Ks. Järvinen & Vanttaja 2001, 204; Vanttaja & Järvinen 2004.)

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että heti opipalvelullisuuden jälkeen koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneet nuoret päätyvät aikuisiällä usein suhteellisesti muuta väestöä heikompaan työmarkkina-asemaan ja tulotasoon. Korkeasti ottaen kohderyhmä jakaantuu kahtia siten, että noin puolet on mukana työelämässä ja loput ovat joko työttöminä, eläkkeellä tai muusta syystä työmarkkinoiden ulkopuolella. Monet nuoret näyttävät myös kyllästyneen koulunkäyntiin, sillä naisista yli puolet ja miehistä peräti kaksi kolmasosaa on jättäytynyt pelkän peruskoulututkimnon varaan. (Vanttaja & Järvinen 2004.)

Nuoruusiän koulutushaluttomuus ei kuitenkaan vääjäämättä merkitse heikkoon työmarkkina-asemaan joutumista. Heikosta ”yhteiskunnallisesta ennusteesta” huolimatta joukossa on myös niitä, jotka ovat myöhemmällä iällä jatkaneet koulunkäyntiään ja onnistuneet sijoittumaan hyvin työelämään. Noin joka kymmenes on jatkanut opintojaan aina korkea-asteen tutkintoon saakka ja sijoittunut tulovertailussa keskimääräistä paremmin ansaitsevien suomalaisten joukkoon. Etenkin naisten keskuudessa myöhemmällä iällä kouluttautuminen on ollut varsin yleistä. (Vanttaja & Järvinen 2004.) Seuraavassa tarkastellaan perusteellisemmin sitä, millaista joukkoa ovat kotitaustaltaan ne koulutuksen ja työn ulkopuolelle

Taulukko 1. Huoltajan koulutustaso ja kohderyhmän koulutustaso vuonna 2000 sukupuolen mukaan, %

Huoltajan koulutustaso	Henkilön koulutustaso vuonna 2000						Korkea-aste		
	Perusaste			Keskiaste					
	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.
Perusaste	71	59	66	25	30	27	4	11	7
Keskiaste	58	49	54	31	33	32	11	18	14
Korkea-aste	40	31	35	25	31	28	35	38	37

jääneet nuoret, jotka ovat myöhemmin onnistuneet löytämään paikkansa oppilaitoksista ja työelämästä. Nuorten kotitaustan ja heidän vanhempensa yhteiskunnallisen aseman kuvaajana on käytetty lähinnä huoltajan koulutustasoa.

Kotitaustan yhteys nuorten kouluttautumiseen ja työmarkkina-asemaan

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen heti peruskoulun jälkeen merkitsee usein eri asiaa eri yhteiskuntaryhmistä tuleville nuorille. Taulukosta 1 nähdään selvästi huoltajan koulutustason ja nuorten myöhempien vaiheiden välinen yhteys. Pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneiden vanhempien lapsista kaksi kolmasosaa oli itsekin jäänyt perusasteen koulutuksen varaan. Noin viidennes oli hankkinut keskiasteen tutkinnon ja ainoastaan seitsemän prosenttia oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon vuoteen 2000 mennessä, jolloin he olivat runsaan kolmenkymmenen vuoden iässä. Mitä korkeampi vanhempien koulutustaso on, sitä todennäköisempää on, että nuoret ovat jatkaneet kouluttautumista perusasteen tutkinnon jälkeen.

Etenkin korkea-asteen koulutukseen jatkaminen on selvästi yhteydessä vanhempien koulutustasoon. Korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien lapsista perusasteen tutkintoon oli tyytynyt vain kolmannes ja runsas kolmannes oli jatkanut opintojaan vanhempiensa tapaan korkea-asteen oppilaitoksissa. Tulokset ovat samansuuntaisia molempien sukupuolten osalta, mutta naiset ovat olleet kaikissa ryhmissä miehiä innokkaampia kouluttautumaan. Vähiten kiinnostuneita kouluttautumaan ovat olleet perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien pojat, joista yli 70 prosenttia on jäänyt peruskoulututkinnon varaan. Aktiivisinta joukkoa ovat puolestaan olleet korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien työt, joista lähes 70 prosenttia oli myö-

hemmin hankkinut tutkinnon keskiasteen tai korkea-asteen oppilaitoksesta.

Keskiasteen ja korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläisten suurempaa todennäköisyyttä päätyä korkea-asteen koulutukseen pelkän perusasteen suorittaneiden vanhempien jälkeläisiin verrattuna voidaan havainnollistaa myös ns. vedonlyöntisuhteen eli odds ration¹ avulla. Sen mukaan keskiasteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläisillä on yli kaksinkertainen (2,15) ja korkeasti koulutettujen vanhempien jälkeläisillä lähes 8-kertainen (7,9) todennäköisyys suorittaa korkea-asteen tutkinto perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläisiin verrattuna. Jyrkkimmät erot ovat korkeasti koulutettujen vanhempien tyttöjen ja perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien poikien välillä: tyttöjen todennäköisyys hankkia korkea-asteen tutkinto on 14,5-kertainen poikiin nähden.

Erilaisista kotitaustoista tulleiden nuorten myöhempiä koulutusuraa voidaan tarkastella myös vanhempien työmarkkina-aseman perusteella. Sen mukaan innokkaimpia kouluttautujia ovat olleet toimihenkilöperheiden jälkeläiset. Ylempien toimihenkilöiden jälkeläisistä lähes joka kolmas ja alempien toimihenkilöidenkin jälkeläisistä joka viides on hankkinut jossain vaiheessa korkea-asteen tutkinnon. Ero työtekijäperheiden jälkeläisiin on huomattava, sillä heistä ainoastaan seitsemän prosenttia on kouluttautunut korkea-asteelle saakka. Merkille pantavaa on se, että kaikkein vähiten koulutus on kiinnostanut niitä, joiden vanhemmat ovat olleet kokonaan työelämän ulkopuolella olevia eläkeläisiä tai työttömiä. Erityisen vähän koulutushalukkuutta on ollut pojilla, joiden vanhemmat ovat olleet työelä-

¹Vedonlyöntisuhdetta (odds ratio) on usein käytetty koulutukseen osallistumisen todennäköisyyttä laskettaessa (ks. esim. Kivinen & Rinne 1995, 89–93; Marks 2004, 91–93).

Taulukko 2. Huoltajan koulutustaso ja kohderyhmän sosioekonominen asema vuonna 2000, %

Huoltajan koulutustaso	Henkilön sosioekonominen asema vuonna 2000								
	Maanv.	Yritt.	Yth.	Ath.	Työnt.	Opisk.	Eläk.	Työtön	Tunt.
Perusaste	2	4	3	13	32	3	12	24	7
Keskiaste	1	5	7	17	28	4	11	22	6
Korkea-aste	0	5	25	20	13	5	14	12	7

män ulkopuolella. Heistä lähes kolme neljäsosaa on jäänyt peruskoulututkinnon varaan ja ainoastaan kolme prosenttia edennyt korkea-asteen opintoihin saakka. Koulutusmyönteisintä joukkoa puolestaan edustavat ylempien toimihenkilöperheiden työt, joista hieman yli kolmannes on hankkinut korkea-asteen tutkinnon. (Ks. liitetaulukko 1.)

Vanhempien koulutustasolla on yhteys myös siihen, millaisiin ammatteihin ja sosioekonomisiin asemiin heidän jälkeläisensä päätyvät. Taulukosta 2 näemme, että perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläiset ovat usein päätyneet työntekijätason tehtäviin ja alemmiksi toimihenkilöiksi sekä työttömiksi ja eläkeläisiksi. Myös keskiasteen koulutuksen saaneiden vanhempien lapset ovat usein työskennelleet työntekijöinä tai ajautuneet työttömiksi, mutta heitä on hieman enemmän myös alemman toimihenkilötason tehtävissä. Selvimmin muista eroavat korkeasti koulutettujen vanhempien jälkeläiset: heistä on usein tullut joko ylempiä tai alempia toimihenkilöitä ja heidän kohdallaan työttömien osuus on huomattavasti muita ryhmiä alhaisempi. (Ks. taulukko 2.) Miesten ja naisten jakaumat ovat samansuuntaisia, mutta naiset ovat miehiä useammin päätyneet alemmiksi toimihenkilöiksi. Miehet ovat puolestaan sijoittuneet naisia useammin työntekijätason tehtäviin. (Ks. liitetaulukko 2.)

Kohderyhmän tulotasoon vanhempien koulutustaso on yhteydessä siten, että pelkän perusasteen suorittaneiden vanhempien jälkeläisistä vain joka kymmenes sijoittuu korkeimpaan tuloryhmään, mutta korkea-asteen suorittaneiden vanhempien jälkeläisistä lähes joka neljäs. Parhaiten tulovertailussa ovat pärjänneet korkeasti koulutettujen vanhempien pojat, joista lähes joka kolmas on sijoittunut korkeimpaan tuloryhmään. Heikoimmin tulovertailussa ovat puolestaan sijoittuneet pelkän perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien työt, joista ainoastaan neljä prosenttia kuuluu korkeimpaan tuloryhmään

ja lähes 60 prosenttia matalimpaan tuloryhmään. (Ks. liitetaulukko 3.)

Yhteenvedo ja pohdinta

Monien nykyteoreetikkojen mukaan elämme keskellä sosiaalista, kulttuurista ja yhteiskunnallista murrosta, jossa perinteiset ajattelumallit ja yhteiskunnalliset rakenteet ovat menettämässä merkitystään tai muuttamassa muotoaan. Nykyajasta puhuessaan esimerkiksi Ulrich Beck on käyttänyt refleksiivisen modernisaation ja riskiyhteiskunnan käsitteitä. Beck nostaa esiin yhtenä riskiyhteiskunnalle ominaisena piirteenä yksilöllistymisen, joka merkitsee sitä, että yhteydet traditioihin, perheeseen, luokka-asemaan, uskontoon jne. heikentyvät ja samalla yksilön valinnan vapaus ja vastuu omasta elämästä kasvavat. Beckin mukaan ihmisten elämäkerroista tulee ”refleksiivisen modernin” vaiheessa valintojen leimaamia riski- ja katkoselämäkertoja, joissa yksilöiden on aloitettava alusta aina uudelleen. (Beck 1992 & 1994 & 1999.)

Beckin näkemyksiä tukevaksi tulokseksi voitaisiin tulkita se, että tilastojen perusteella koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret ovat kotitaustoiltaan varsin heterogeenista joukkoa. Suuri osa nuorista tosin on lähtöisin kodeista, joissa vanhemmat ovat keskimääräistä pienituloisempia, vähän koulutettuja ja heidän työmarkkina-asemansa on heikompi kuin väestössä keskimäärin, mutta joukossa on runsaasti myös taloudellisesti vauraista toimihenkilöperheistä tulevia nuoria. (Ks. Vanttaja & Järvinen 2004.) Tällaisten tilastotulosten perusteella saattaisi päätellä, että jälkimodernissa yhteiskunnassa on todellakin tapahtunut jonkinlaista ”syrjäytymisen demokratisoitumista”, jolloin kuka tahansa lähtökohdistaan riippumatta voi ajautua koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Nuorten myöhempien elämänvaiheiden tarkastelu kuitenkin osoittaa, kuinka eri taustoista tulevien nuorten elämänpo-

lut kulkevat usein selvästi eri suuntiin. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen peruskoulun jälkeen näyttää merkitsevän vain osalle nuorista huono-osaisen uralle ajautumista ja toisten kohdalla kysymys onkin vain tilapäisestä elämäntilanteesta tai sapattivuodesta, jonka aikana pohditaan oman elämän suuntaa ja uravaihtoja. Esimerkiksi Simo Ahon ja Jukka Vehviläisen (1997) haastattelututkimus on osoittanut hyvin sen, miten koulutuksen ulkopuolelle jääminen voi johtua monista erilaisista syistä. Kun osa nuorista oli vakaasti päättänyt jatkaa myöhemmin opiskelua, halusivat toiset etsiä koulutukselle vaihtoehtoisia tapoja rakentaa elämäänsä ja kiinnittyä yhteiskuntaan. Osa nuorista puolestaan oli räysin vailla tulevaisuuden suunnitelmia ja heillä oli myös vakavia elämänhallinnan ongelmia. Nuorena koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen merkitystä onkin syytä tarkastella pidemmällä aikavälillä siten, että seurataan nuorten myöhempää elämänskulkua ja yhteiskuntaan sijoittumista.

Tilastollinen tarkastelu osoittaa, että vanhempien korkea koulutustaso ja vankka työmarkkina-asema ovat tässäkin ryhmässä usein vahvoja, syrjäytymistä ehkäiseviä ja hyvää työmarkkina-asemaa ennakoivia tekijöitä. Heikoimmin koulutus- ja työmarkkinoille ovat onnistuneet kiinnittymään ne nuoret, joiden vanhemmatkin ovat vähän koulutettuja ja työelämän ulkopuolella. Aktiivisimmin koulutukseen ovat osallistuneet korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien työt. Tulovertailussa parhaiten ovat pärjänneet puolestaan korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien pojat.

Toisin kuin Beckin yksilöllistymisteorian perusteella voisi olettaa, yhteiskuntaluokka ei ole näyttänyt menettäneen merkitystään yksilöiden elämänmahdollisuuksia ennakoivana ja kuvaavana tekijänä. Vastaavanlaiseen tulokseen ovat tulleet brittiläisten tutkimusten perusteella myös Andy Furlong ja Fred Cartmel (1997), joiden mukaan yhteiskunnan rakenteelliset tekijät vaikuttavat yhä edelleen vahvasti ihmisten elämän mahdollisuuksiin, mutta samanaikaisesti ihmiset etsivät ja heitä kehoitetaan etsimään ratkaisuja ongelmiinsa yksilötasolla. Furlongin ja Cartmelin mukaan jälkimodernissa yhteiskunnassa yleistyneeseen ajattelutapaan liittyy harha, jossa elämän objektiiviset ja subjektiiviset ulottuvuudet erotetaan toisistaan. Jälkimodernissa yhteiskunnassa ihmiset tulkitsevat, että erilaiset vastoinikäymiset, on-

gelmat ja kriisit johtuvat heidän henkilökohtaisista puutteistaan enemmänkin kuin ulkopuolisista tekijöistä, joihin he eivät usko voivansa vaikuttaa. Esimerkiksi työttömyys saatetaan tulkita johtuvaksi pelkästään henkilökohtaisten tietojen ja taitojen puutteesta, vaikka tosiasiaa työvoiman kysyntä olisi taloudellisen laskusuhdanteen vuoksi vähentynyt. Riskien yksilöllistymisen saattaakin johtaa siihen, että ongelmien ratkaisuja ei etsitä poliittisin toimenpitein, vaan sen sijaan kohdistetaan odotukset vaikeuksiin joutuneeseen yksilöön. Tämänkaltaisen ajattelutavan yleistymisen on katsottu olevan yhtenä selityksenä sille, ettei työttömyys ole kanavoitunut poliittiseksi joukkoliikkeeksi missään Euroopan maassa. (Furlong & Cartmel 1997, 4–5; ks. Silvennoinen 2002, 205; Puuronen 1997, 158.)

Monet nykyteoreetikot ovat korostaneet sitä, kuinka nykypäivän yhteiskunnassa ei ole enää tarjolla valmiita malleja elämän rakentamiseen. Jatkuvassa muutoksen tilassa oleva työelämä edellyttää ihmisiltä joustavuutta ja oppimisvalmiuksia. Työelämän ja työn luonteen muutos on murtautunut perinteisen lineaarisen elämäнкаaren mallin, jossa perhepiirissä vietettyä varhaislapsuuden aikaa seurasi nuoruusiän oppimisvaihe koulussa ja sen jälkeen palkkatyön aika työelämässä ja lopulta vanhuuden aika eläkkeellä. Yhä suurempi osa ihmisistä tekee ns. epätyypillistä patkua tai osa-aikatyötä ilman kunnollista työsuhteturvaa ja usein ihmisten elämässä työ ja koulutus vuorottelevat. (Rifkin 1995.) Opiskeluaikojen pidentymisestä johtuen nuoret siirtyvät työmarkkinoille aiempaa iäkkäämpinä ja paremmin koulutettuina. Suureksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi on noussut korkea työttömyys, joka jarruttaa nuorten itsenäisen elämän aloittamista. Lisäksi korkeasta työttömyydestä näyttää tulleen Suomessakin suhteellisen pysyvä ilmiö. (Järvinen & Vanttaja 2005.) Vaikka työttömyys iskee useimmiten vähän koulutettuun väkeen, osoittivat 1990-luvun lamavuodet sen, että työttömyys voi osua myös hyvin koulutetun ihmisen kohdalle. (Vanttaja 2002.)

Yhteiskunnallisten muutosten myönteisenä puolena on pidetty kulttuurista vapautumista (ks. Ziehe 1991). Ihmisillä on arveltu olevan aiempaa laajemmat mahdollisuudet valita itse omat arvonsa ja toteuttaa niiden mukaista elämäntapaa tai jopa erilaisia elämäntapoja elämäнкаaren eri vaiheissa. Kaikki eivät tosin pysty käyttämään näitä mahdollisuuksia hyväkseen, vaikka mahdollisuuksien maailma näyttäisi pintapuolisesti kat-

soen olevan jokaisen ulottuvilla. Mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää yksilöltä riittävästi elämänkulun aikana karttuneita kulttuurisia resursseja sekä niihin liittyen vahvaa itseluottamusta ja uskoa omiin kykyihin. Kaikkien ihmisten elämänpääpiiri ei kuitenkaan ole omiaan kehittämään tämänkaltaisia valmiuksia. Jos yksilön aikaisemman elämänhistorian ja lähtökohtien yhteyttä nykyhetken toimintaedellytyksiin ei ymmärretä, saatetaan olettaa kaikkien olevan ikään

kuin samalla lähtöviivalla. Kun yksilö jättää käyttämättä mahdollisuudet, jotka hänelle periaatteessa ovat tarjolla, on helppo syyttää siitä häntä itseään. Kuten tämänkin tutkimuksen empiiriset tulokset osoittavat, tosiasiaa heikoimmat lähtöasetelmat saaneilla ihmisillä on myös vähiten voimia tarttua itseään niskasta kiinni ja ryhtyä rakentamaan elämäänsä omin avuin. Tästä syystä juuri he ovat niitä, jotka työllistävät eniten myös sosiaalivaltion ammattiauttajien verkostoa.

TIIVISTELMÄ

Markku Vanttaja: Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua

Julkisessa keskustelussa on oltu erityisen huolestuneita nuorista, jotka jäävät peruskoulun jälkeen ilman koulutus- tai työpaikkaa. Vähäisen koulutuksen ja työuran alkuun sijoittuvan työttömyyden on katsottu olevan riskitekijöitä, jotka vaikeuttavat yksilön sopeutumista yhteiskuntaan. Vaikka ammattitutkintoa vailla olevat nuoret on nostettu yhdeksi koulutus- ja työvoimapolitiikan erityiseksi kohderyhmäksi, ei toistaiseksi ole ollut riittävän pitkän aikavälin seurantaan perustuvaa tietoa siitä, miten nuoruuteen ajoittuva karsiutuminen opiskelusta ja työnteosta on yhteydessä yksilön myöhempiin elämänkulkuun. Tässä artikkelissa luodaan aluksi katsaus siihen, millaisista kotitaustoista tulevat koulutuksesta ja työelämästä karsiutuvat nuoret ja mitä nuorille tapahtuu myöhemmin koulutus- ja työmarkkinoilla. Tutkimuksen kohderyhmänä on 50 prosentin otos kaikista vuonna 1985 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleista 16–18-vuotiaista suomalaisnuorista varusmiehiä lukuun ottamatta (n = 6 983). Kohderyhmän elämänkulkua seurataan vuoteen 2000

saakka, jolloin he olivat 31–33 vuoden iässä.

Tilastojen perusteella koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret ovat kotitaustoiltaan varsin heterogeenista joukkoa. Suuri osa nuorista on lähtöisin kodeista, joissa vanhemmat ovat keskimääräistä pienituloisempia, vähän koulutettuja ja heidän työmarkkina-asemansa on heikompi kuin väestössä keskimäärin, mutta joukossa on runsaasti myös taloudellisesti vauraista toimihenkilöperheistä tulevia nuoria. Nuorten myöhempien elämänvaiheiden tilastollinen tarkastelu kuitenkin osoittaa, kuinka eri taustoista tulevien nuorten elämänpolut kulkevat usein selvästi eri suuntiin. Vanhempien korkea koulutustaso ja vankka työmarkkina-asema ovat tässäkin ryhmässä usein vahvoja syrjäytymistä ehkäiseviä ja hyvää työmarkkina-asemaa ennakkoivia tekijöitä. Heikoimmin koulutus- ja työmarkkinoille ovat onnistuneet kiinnittymään ne nuoret, joiden vanhemmatkin ovat vähän koulutettuja ja työelämän ulkopuolella. Aktiivisimmin koulutukseen ovat osallistuneet korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien työt. Tulovertailussa parhaiten ovat pärjänneet puolestaan korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien pojat.

KIRJALLISUUS

- AHO, S. & VEHVILÄINEN, J.: Keppi ja porkkana. Tutkimus alle 20-vuotiaita aktivoivan työvoimapolitiittisen uudistuksen vaikutuksista ja koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista. ESR-julkaisu. Helsinki: Työministeriö, 1997
- BECK, U.: Risk Society. Towards a New Modernity. London: Sage, 1992
- BECK, U.: The Reinvention of Politics: Towards a Theory of Reflexive Modernization. P. 1–55. In: Beck, U. & Giddens, A. & Lash, S. (eds.): Reflexive modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order. Cambridge: Polity Press, 1994
- BECK, U.: World Risk Society. Cambridge: Polity Press, 1999
- FURLONG, A. & CARTMEL, F.: Young people and social

- change. Individualization and risk in late modernity. Buckingham: Open University Press, 1997
- JÄRVINEN, T. & VANTTAJA, M.: Nuoret koulutus- ja työmarkkinoilla. Verkkojulkaisu, 2005 [<http://www.minedu.fi/nuora/julkaisut>]
- JÄRVINEN, T. & VANTTAJA, M.: Young People, Education and Work: Trends and Changes in Finland in the 1990s. Journal of Youth Studies 4 (2001): 2, 195–207
- KIVINEN, O. & RINNE, R.: Koulutuksen periytyvyys. Nuorten koulutus ja tasa-arvo Suomessa. Koulutus 1995: 4. Helsinki: Tilastokeskus, 1995
- MARKS, G. N.: The Measurement of Socio-Economic Inequalities in Education. Acta Sociologica 47 (2004): 1, 91–93
- PUURONEN, V.: Johdatus nuorisotutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 1997

RIFKIN, J.: The End of Work. The Decline of the Global Labour Force and the Dawn of the Post-Market Era. New York: Putnam's Sons, 1995

SILVENNOINEN, H.: Koulutus marginalisaation hallintana. Helsinki: Gaudeamus, 2002

VANTTAJA, M.: Koulumenestyjät. Tutkimus laudaturylioppilaiden koulutus- ja työurista. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura, 2002

VANTTAJA, M. & JÄRVINEN, T.: Koulutuksesta ja työstä karsiutuneet. Vailla ammattitutkintoa ja työpaikkaa vuonna 1985 olleiden nuorten myöhemmät elämänvaiheet. Yhteiskuntapolitiikka 69 (2004): 5, 472–480

ZIEHE, T.: Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino, 1991.

Liitetaulukko 1. Huoltajan sosioekonominen asema ja kohderyhmän koulutustaso vuonna 2000 sukupuolen mukaan, %

Huoltajan sosioekonominen asema	Henkilön koulutustaso vuonna 2000								
	Perusaste			Keskiaste			Korkea-aste		
	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.
Maanviljelijä	57	38	50	36	41	38	7	21	12
Yrittäjä	65	44	55	27	38	32	8	18	13
Ylempi toimihenkilö	46	37	42	29	29	29	25	34	29
Alempi toimihenkilö	57	48	52	25	31	28	18	22	20
Työntekijä	68	58	64	28	30	29	4	12	7
Työelämän ulkopuolella	73	60	67	24	32	28	3	8	5

Liitetaulukko 2. Huoltajan koulutustaso ja kohderyhmän sosioekonominen asema vuonna 2000 sukupuolen mukaan, %

Huoltajan koulutustaso	Miesten sosioekonominen asema vuonna 2000								
	Maanv.	Yritt.	Yth.	Ath.	Työnt.	Opisk.	Eläk.	Työtön	Tunt.
Perusaste	2	4	3	7	36	3	14	25	6
Keskiaste	2	5	7	11	35	2	12	21	5
Korkea-aste	1	6	27	13	17	2	16	12	6
	Naisten sosioekonominen asema vuonna 2000								
	Maanv.	Yritt.	Yth.	Ath.	Työnt.	Opisk.	Eläk.	Työtön	Tunt.
Perusaste	1	3	4	21	26	4	10	23	8
Keskiaste	1	4	7	23	22	5	10	23	6
Korkea-aste	0	4	22	28	9	7	12	12	7

Liitetaulukko 3. Huoltajan koulutustaso ja kohderyhmän tulotaso vuonna 2000 sukupuolen mukaan, %

Huoltajan koulutustaso	Henkilön tulotaso vuonna 2000								
	Suurituloinen			Keskituloinen			Pienituloinen		
	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.
Perusaste	14	4	10	34	38	36	52	58	55
Keskiaste	22	8	15	34	40	37	44	52	48
Korkea-aste	31	13	23	27	41	34	42	46	44